

УДК 329.8(058)

Іванченко І. В.,
аспірантка кафедри суспільних наук,
Університет економіки та права «КРОК»
(Україна, Київ), i_ivanchenko@ukr.net

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

Дана стаття присвячена актуальній темі, зокрема аналізу трансформацій політичних партій під впливом розвитку глобального інформаційного суспільства. Відповідно до поставлених в статті мети і завдань, доведено, що глобальна інформатизація суспільства не тільки не зменшує роль партій в політичних процесах, а й надає їм нові можливості політичного представництва, агітації та боротьби за владу. За допомогою порівняльно-політологічного та інформаціологічного підходів проаналізовано три напрями, які існують в сучасній науковій літературі щодо тлумачення та висвітлення особливостей використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в організаційній та політичній діяльності партій. Автором також запропоновано ще один – четвертий напрям у тлумаченні й висвітленні цих складних і суперечливих процесів. На основі даних про представництво політичних партій в парламентах країн Європи проілюстровані успіхи деяких трансформованих та новостворених партій, що активно використовували Інтернет-мережі для свого представництва та агітації.

Ключові слова: інформаційне суспільство, засоби масової інформації, інформаційно-комунікаційні технології, політичні партії, трансформація, політичні вибори, політичне представництво, парламент, Європарламент.

Невпинний розвиток інформаційного суспільства справляє величезний вплив на всі сфери суспільного життя, включаючи політику, незважаючи на те, що самі суб'єкти політики не завжди готові до цих трансформацій. Справа в тому, що окрім очевидних технічних переваг, які надають інформаційні технології, вони також створюють певні «незручності» для традиційної політичної діяльності, до якої звикли політики. Йдеться, перш за все, про такі з них, як: відкритість, масовий доступ громадян до інформації, необхідність звітування перед виборцями про свою діяльність та джерела свого фінансування тощо. В таких умовах опиняються політичні партії, як основні політичні актори, в тих державах, де існує багатопартійність та конкурентна система політичних виборів.

Досить чітко і коректно сутність такої ситуації охарактеризувало інтернаціональне «тріо» дослідників, зокрема П. Ніксон (Нідерланди); Р. Гібсон (Австралія) та С. Уорд (Велика Британія). Ще на початку XXI ст. вони дійшли висновку, що поява і поширення нових інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) надзвичайно посилює дослідницький інтерес до майбутнього політичних партій і що Інтернет «почав розглядатися водночас і як рятівник, і як вбивця (both saviour and executioner) політичних партій» [12, р. 1]. Такого ж висновку нещодавно дійшли і відомі американські дослідники та політехнологи Т. Олсон та Т. Нельсон (останній, до речі, був консультантом Джона Маккейна, під час президентських виборів у США), які цілком слушно зазначили: «...Інтернет змінює і продовжуватиме змінювати стратегічні рішення, які впливають на зусилля політичних партій, кандидатів та кампанії, що вони проводять» [14].

Актуальність даної тематики є надзвичайно високою з огляду на те, що трансформація політичних партій країн Західної та Східної Європи в умовах формування інформаційного суспільства становить особливий інтерес для політологів, політехнологів і політиків нашої країни не лише з теоретичної, а й з практичної точок зору. Адже позитивний та й негативний досвід цих партій може стати в нагоді, звичайно при критично-конструктивному підході

до нього, при проведенні таких складних, суперечливих, але вкрай потрібних політичних реформ в Україні.

Ступінь наукової розробки даної проблематики в західній відповідній літературі є достатньо високий, в російській він значно нижчий, а в українській – взагалі малопомітний. До речі, ситуацію, що склалась в українській партології досить влучно охарактеризував відомий вітчизняний дослідник Ю. Р. Шведа. Порівнюючи досягнення вітчизняних і зарубіжних науковців та важливість теоретичних розробок останніх для України, він зазначав: «Однак, в українській політичній науці, передусім через об'єктивні причини, такою проблемою ще не зацікавились і не вивчили. Тому напрацювання зарубіжних авторів у дослідженні цього соціального феномену будуть для українських дослідників партій і цікавими, і корисними» [9].

Серед багатьох західних дослідників на згадку заслуговують, перш за все, Р. Гібсон, П. Ніксон; С. Уорд [12], А. Черні [11] та багато інших. В російській відповідній літературі це праці таких вчених, як: В. Я. Гельман [1], А. В. Кинєв та А. Є. Любарев [2], Г. М. Михалева [3], А. В. Петров [4], Л. В. Сморгунів [7], В. І. Франчук [8] та ін. Щодо українських дослідників зазначених проблем, то це: М. В. Примуш [5], Б. С. Райковський [6], Ю. Р. Шведа [9] та деякі інші.

В західній політичній науці вже сформульована і активно поширюється песимістична думка про те, що політичні партії майже всього світу втрачають свою пріоритетність в політичних процесах, швидко позбуваються колишньої довіри і підтримки своїх суспільств. Подекуди лунають навіть більш сміливі й песимістичні заяви про те, що політичні партії доживають останні роки свого існування, а подальший розвиток людської цивілізації, зокрема формування інформаційного суспільства, взагалі перетворює їх на рудименти політичного життя, які втраять свою необхідність в недалекому майбутньому. Так, В. І. Франчук, посилаючись на роботи відомих американських вчених Д. Бродера [10] та Е. Тофлера [15], стверджує, що «людство за час свого існування... «породило» велику кількість різноманітних соціальних інститутів, природних і штучних, корисних і зайвих для суспільства, багато з яких поступово втрачали своє значення і непомітно відходили в історію. Інші ж інститути продовжують виконувати корисні для суспільства функції, складаючи частину суспільної культури. Однак, деякі соціальні інститути, що відпрацювали свій термін, поступово стають «баластом» для соціуму, ускладнюючи його функціонування. До таких інститутів відносяться і політичні партії» [8, с. 71].

Втім, варто звернути увагу на час, коли вищевказані дослідники висловлювали свої думки стосовно занепаду епохи політичних партій. Робота Д. Бродера [10] побачила світ в Нью-Йорку ще 1972 року, тобто понад 40 років тому; Е. Тофлер опублікував свою роботу «Метаморфози влади» [15] в 1990 році, тобто чверть століття тому, а дискусії щодо гіпотетичного «кінця» політичних партій тривають і досі. В той же час, самі політичні партії продовжують виникати, функціонувати і з перемінним успіхом боротися за владу по всьому світі. Отже, прогнози відомих фахівців поки що не справдилися, і тому, перефразовуючи відомий вислів М. Твена, можна сміливо стверджувати, що «чутки про загибель політичних партій дещо перебільшені».

Звичайно, не можна ігнорувати процеси суттєвих глибинних трансформацій, які відбуваються в структурі,

функціонуванні, програмах і засобах діяльності політичних партій під впливом розвитку глобального інформаційного суспільства та поширення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Потенціал такого ресурсу як глобальна мережа Інтернет виявився надзвичайно глибоким і багатограним, що звичайно справило і справляє величезний вплив на політику в цілому, і на діяльність політичних партій, зокрема. Таким чином, нові інформаційні технології не тільки не стали засобом, що могли б витіснити партії з політичної сфери, а скоріш навпаки – політичні партії отримали, так би мовити, «нову зброю», значно розширивши свої можливості представництва, агітації, комунікації і боротьби за владу на політичних виборах.

Загальновідомо, що з моменту появи політичних партій в їх традиційному, класичному розумінні засоби масової інформації були головним «транслятором» їх ідей, програм і гасел, починаючи з друкованої преси у XVIII – XIX ст. і включно з телебаченням XX століття. Саме з їх допомогою партії в основному і могли народжуватися та заявляти про себе. Але, слід враховувати, що наймасовіші й найпопулярніші газети та журнали, теле- і радіоканали завжди були підконтрольні представникам «великого бізнесу», які, зазвичай, реалізовували свої інтереси через власні політичні партії, обмежуючи доступ до реклами і пропаганди своїм конкурентам. В тоталітарних країнах засоби масової інформації взагалі були підконтрольні державі й виступали в ролі «рупора» єдиної правлячої партії. Звичайно, при можливості, партії, що не були при владі, намагалися отримати доступ в пресу і на телебачення, завести типографії для друку власної агітаційної продукції, але все це ускладнювалося конкуренцією «великих» партій з потужними ЗМІ, або ставало майже неможливим в авторитарних і тоталітарних країнах.

Відповідно, з появою мережі Інтернет і розвитком інформаційно-комунікаційних технологій канали розповсюдження інформації стали загальнодоступними, масовими, простими у використанні й відносно дешевими, що було вкрай актуально для невеликих політичних партій і громадських організацій. Саме це стало поступово руйнувати монополію «великих» партій на доступ до джерел масової інформації і комунікації, окрім, звичайно, країн з однопартійною політичною системою або з жорсткою цензурою Інтернету та засобів масової інформації. Відтак, веб-простір став і продовжує залишатися ідеальною платформою для опозиційних і радикальних партій та організацій, адже презентація їх ідей стала доступною будь-якому користувачеві глобальної мережі.

Проте, необхідно зазначити, що не всі політичні партії однаково використовують інформаційно-комунікаційні технології в своїй діяльності. Різниця в масштабах і способах використання ІКТ обумовлена цілями партій, їх чисельним складом і політичною «вагою», фінансуванням, відносинами із діючою владою, національними політичними традиціями тощо. У відповідній зарубіжній науковій літературі існують різні підходи щодо характеристики і висвітлення ролі представництва політичних партій в мережі Інтернет. Найбільш коректним, хоча і дещо дискусійним, на наш погляд, є точка зору, запропонована деякими західними та підтримана російськими дослідниками, зокрема

Л. В. Сморгуним (Санкт-Петербург) [7, с. 23]. Вони виділили три основних підходи щодо тлумачення і висвітлення сутності й напрямів трансформації політичних партій в умовах формування інформаційного суспільства, зокрема *ролі їх представництва в мережі Інтернет*.

Згідно *першого підходу*, політичні партії, попри факт їх виходу в Інтернет, так і залишаються реальними, традиційними, класичними партіями. Для них політика в нових умовах – в умовах формування сучасного глобального інформаційного суспільства – продовжує існувати «як звичайна політика». Вони використовують досягнення інформаційного суспільства, застосовують нові інструменти і додаткові можливості для свого функціонування, але при цьому так і не змінюють своєї сутності, зокрема структуру, програму та цілі, продовжуючи активно використовувати традиційні засоби масової інформації, такі як преса і телебачення. Цей підхід, зазвичай, притаманний великим і впливовим партіям з багатолітньою історією існування та величезним досвідом діяльності, які користуються стабільною підтримкою своїх прихильників і достатньо широко представлені у владних структурах своїх країн (це, в першу чергу стосується країн Західної Європи). Як зазначає Л. В. Сморгун, «перші спроби використання онлайн-простору були пов'язані з виключно інформаційною присутністю, далі з'явилися канали зворотного зв'язку, а потім партії стали опановувати технології вільного творення контенту і присутності в соціальних мережах [7, с. 22].

Згідно *другого підходу*, масова інформатизація і широкий доступ населення до глобальної мережі Інтернет відкрили для традиційних, класичних, але невеликих і не надто популярних політичних партій та об'єднань чудові перспективи заявити про себе, не витрачаючи величезних коштів на агітацію в пресі й на телебаченні, або не завжди виправданих зусиль на організацію мітингів, демонстрацій та інших форм «вуличної» активності, що, до того ж, в авторитарних країнах майже неможливо. Більшість цих дрібних але, наголошуємо ще раз, класичних, традиційних, реальних партій були практично невідомі широкому загалу ще два десятиліття тому, а ціла низка таких партій тільки створювалася в цей період. Отже, всесвітня мережа Інтернет стала ресурсом мобілізації політичної діяльності дрібних партій, а соціальні мережі, які набули масової популярності в останні півтора десятиліття, стали активно використовуватися для представництва і позиціонування цих політичних партій та їх активістів. Зокрема, британська дослідниця П. Норріс наступним чином характеризує діяльність таких політичних партій у веб-просторі. По-перше, ці партії функціонують як плюралістичні форуми, які дають можливість висловлюватися опозиційним політикам і суттєво збільшують обсяг інформації щодо їх намірів та партійної політики взагалі. По-друге, такі партії функціонують як канали політичної участі, полегшуючи встановлення взаємозв'язків між громадянами і партіями» [13, р. 21–45]. Саме це останніми роками обумовило успіхи таких політичних партій в боротьбі за представництво в парламентах та органах місцевого самоврядування. Згадані успіхи згруповано, систематизовано та унаочнено в таблиці, складені автором цієї статті за даними з численних західних джерел. (Див. таблицю, дані представлені станом на початок 2016 р.).

Таблиця

Назва партії	Країна	Рік заснування	Кількість депутатів в національному парламенті	Кількість депутатів в Європейському парламенті
Партія захисту тварин	Нідерланди	2002	4 в обох палатах парламенту	1
Рух за кращу Угорщину	Угорщина	2003	24	3
Феміністська ініціатива	Швеція	2005		1
Атака	Болгарія	2005	11	
Політика може бути іншою	Угорщина	2009	5	1
Свобода і солідарність	Словенія	2009	11	1
Люди–тварини–природа	Португалія	2009	1	
Акція незадоволених громадян (ANO 2011)	Чехія	2011	47 депутатів + 6 членів уряду	4
Позитивна Чорногорія	Чорногорія	2012	4	
Партія «Об'єднання «Самопоміч»	Україна	2012	32	
Світле майбутнє	Ісландія	2012	6	
Народна коаліція Світанок (колишня Світанок прямої демократії)	Чехія	2013	8	
Від серця для Латвії	Латвія	2014	7	
Партія «Ріка»	Греція	2014	11	
Болгарія без цензури	Болгарія	2014	14	1

І, нарешті, *третій підхід* щодо тлумачення й висвітлення діяльності політичних партій в умовах формування глобального інформаційного суспільства. Він стосується тих і великих, і дрібних класичних, традиційних, реальних партій, які завдяки активному використанню Інтернет та новітніх інформаційно–комунікаційних технологій почали докорінно трансформуватися, зокрема змінювати свою організаційну структуру та політичну діяльність.

Погоджуючись у цілому з наведеною точкою зору згаданих зарубіжних дослідників, з їх, так би мовити, «тріадним підходом» до класифікації сучасних політичних партій, автор даної статті, тим не менш, вважає доцільним зауважити, що тут варто було б виділити ще один, *четвертий підхід*. Йдеться про абсолютно новий феномен і абсолютно нову, дедалі міцніючу тенденцію, а саме – появу партій абсолютно нового типу, партій, які, на наш погляд, можна вважати і охарактеризувати «посттрадиційними» та «посткласичними». Їх суттєвими відмінностями від старих традиційних, класичних, реальних партій є наступне. По–перше, їх «повитухою» стало глобальне інформаційне суспільство. По–друге, всі вони народилися в Інтернеті й діють майже виключно в соціальних мережах. По–третє, вони є не реально існуючими, а віртуальними утвореннями. По–четверте, попри свій «дитячий вік», частина з них досягла досить помітних успіхів у боротьбі за вплив на суспільну свідомість та за місце на «владному олімпі»...

На нашу думку, заміна трьохвимірного або «тріадного» підходу на чотирьохвимірний підхід та його використання

для аналізу, тлумачення і висвітлення особливостей діяльності політичних партій в умовах становлення глобального інформаційного суспільства дає більш чітке, коректне і адекватне уявлення про ті трансформаційні зрушення, що відбуваються при їх народженні, в організаційній та політичній діяльності.

На особливу увагу тут заслуговує те, що в останньому випадку йдеться про т.зв. «кіберпартії», хоча існує ціла низка інших назв для позначення цього роду партій, такі, як: «мережеві партії», «онлайн–партії», «віртуальні партії», «електронні партії», «Інтернет–партії» тощо. І, як вже зазначалося, саме Інтернет–мережі стають «стартовою платформою» для цих партій, саме там вони зароджуються, вербують своїх прихильників і здійснюють майже всю свою діяльність. Показово, що кілька таких партій спромоглися навіть здобути місця в парламентах своїх країн або в Європарламенті. Це (окрім згаданих в таблиці) зокрема, такі як: Італійська партія «Рух П'яти зірок» (заснована 2009 р.) – 126 депутатів в обох палатах парламенту і 17 депутатів Європарламенту, «Піратська партія Ісландії» (заснована 2012 р.) – 3 депутати в національному парламенті та «Піратська партія Швеції» (заснована 2006 р.) – 1 депутат в Європарламенті. До цього списку потрібно додати ще кілька регіональних піратських партій в Німеччині, які мають 38 депутатів в земельних парламентах і 317 представників у міських радах тощо.

Слід також зазначити, що феномен таких партій залишається поки що недостатньо вивченим, особливо у вітчизняній політологічній, зокрема партологічній

літературі. Це обумовлено, перш за все, його новизною, бурхливим розвитком та несподівано помітними досягненнями, а, отже, потребує окремого спеціального ґрунтового дослідження.

З усього вищенаведеного можна зробити *висновок*, що трансформація політичних партій під впливом розвитку глобального інформаційного суспільства відбувається не за трьома, як вважають деякі зарубіжні дослідники, а за чотирма основними напрямками. У першому випадку – великі, впливові, класичні, реальні партії використовують інформаційно-комунікаційні технології лише як один із додаткових, другорядних засобів представництва, агітації і зв'язку з аудиторією, поряд із традиційними засобами масової інформаційної та іншими методами роботи з виборцями. В другому випадку – малочисельні та маловідомі, але теж класичні традиційні політичні партії роблять переважну ставку на веб-технології для представництва, агітації і комунікації. У такий спосіб вони підвищують свої шанси в боротьбі з «великими» та «успішними» партіями за електорат та вплив на суспільну свідомість. Третім шляхом ідуть ті, знов-таки класичні, традиційні, реальні партії, організаційна і політична діяльність яких в умовах формування глобального інформаційного суспільства знає суттєвих і незворотних трансформацій. Нарешті, четвертий підхід, запропонований автором даної статті, стосується партій абсолютно нового, не знаного раніше типу політичних партій. Вони створюються та функціонують безпосередньо й виключно в мережі Інтернет і, попри свою віртуальність, вже встигли досягти певного визнання й підтримки серед певних верств населення та буквально увірвалися до владних інститутів деяких західних країн.

Список використаних джерел

1. Гельман В. Я. Трансформация российской партийной системы / В. Я. Гельман [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://polit.ru/article/2008/03/14/gelman/>
2. Кынев А. В. Партии и выборы в современной России / А. В. Кынев, А. Е. Любарев. – М.: Фонд «Либеральная миссия»; Новое литературное обозрение, 2011. – 792 с.
3. Михалева Г. М. Российские партии в контексте трансформации / Г. М. Михалева. – М.: Книжный дом «Либроком», 2009. – 352 с.
4. Петров А. В. Политические партии современной России: федеральные тренды, региональные возможности: учеб. пособие / А. В. Петров. – Иркутск: Изд-во ИГУ, 2014. – 164 с.
5. Примуш М. В. Векторы трансформации идеологии политических партий Украины / М. В. Примуш // Вісник СевНТУ: Зб. наук. пр. Серія: Політологія. – Севастополь, 2013. – Вип. 145. – С. 165–170.
6. Райковський Б. С. Трансформація вітчизняної партійно-виборчої системи / Б. С. Райковський // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2009. – №2–3 (16–17). – С. 16–28.
7. Сморгун Л. В. Сетевые политические партии / Л. В. Сморгун // ПОЛИС. Политические исследования. – 2014. – №4. – С. 21–37.
8. Франчук В. И. Политические партии как пережиток истории / В. И. Франчук // Политическая и партийная системы современной России: Материалы Всероссийской научной конференции (Москва, 2 октября 2009 г.) [Ред.-изд. гр. С. С. Сулакшин (руков.) и др.]. – М.: Научный эксперт, 2009. – С. 71–79.
9. Швед Ю. Р. Трансформація організаційної структури політичних партій як чинник трансформації сучасних політичних систем / Ю. Р. Швед [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2013/Shveda_Transformaciya_org_strukturny.htm
10. Broder D. The Party's Over. March 1972 / D. Broder [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.theatlantic.com/past/politics/policamp/partysov.htm/>
11. Cherny A. The Next Deal: The Future Of Public Life In The Information Age / A. Cherny. – New York: Basic Books, 2000. – 268 p.
12. Gibson R. Political Parties and the Internet: Net Gain? / R. Gibson, P. Nixon, S. Ward. (eds.). – L.: Routledge, 2003. – 268 p.
13. Norris P. Preaching to the Converted? Pluralism, Participation and Party Websites / P. Norris // Party Politics. – 2003. – Vol.9. – No.1. – P.21–45.
14. Olson T. The Internet's Impact on Political Parties and Campaigns / T. Olson, T. Nelson // KAS International Reports. – 2010. – No.6. – P.50–65.
15. Toffler A. PowerShift: Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century / A. Toffler. – New York: Bantam Books, 1990. – 585 p.

References

1. Gelman V. Ya. Transformatsiya rossiyskoy partiyonoy sistemy / V. Ya. Gelman. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://polit.ru/article/2008/03/14/gelman/>
2. Kynev A. V. Partii i vybory v sovremennoy Rossii / A. V. Kynev, A. E. Liubarev. – M.: Fond «Liberal'naia myssiya»; Novoe lyteraturnoe obozrenye, 2011. – 792 s.
3. Mykhaleva H. M. Rossiyskie partii v kontekste transformatsii / H. M. Mykhaleva. – M.: Knyzhnyi dom «Librokom», 2009. – 352 s.
4. Petrov A. V. Politicheskie partii sovremennoy Rossii: federalnye trendy, regionalnye vozmozhnosti: ucheb. posobie / A. V. Petrov. – Irkutsk: Izd-vo IGU, 2014. – 164 s.
5. Prymush M. V. Vektory transformatsii ideologii politychnykh partii Ukrainy / M. V. Prymush // Visnyk SevNTU: Zb. nauk. pr. Serii: Politologia. – Sevastopol, 2013. – Vyp.145. – S.165–170.
6. Raikovskiy B. S. Transformatsiia vitchyznianoj partiino-vyborchoi sistemy / B. S. Raikovskiy // Visnyk Tsentralnoi vyborchoi komisii. – 2009. – №2–3 (16–17). – S.16–28.
7. Smorgunov L. V. Setevye politicheskie partii / L. V. Smorgunov // POLIS. Politicheskie issledovaniya. – 2014. – №4. – S.21–37.
8. Franchuk V. I. Politicheskie partii kak perezhitok istorii / V. I. Franchuk // Politicheskaya i partiynaya sistemyi sovremennoy Rossii: Materialy Vserossiyskoy nauchnoy konferentsii (Moskva, 2 oktyabrya 2009 g.) [Red.-izd. gr. S. S. Sulakshin (rukov.) i dr.]. – M.: Nauchnyy ekspert, 2009. – S.71–79.
9. Shveda Yu. R. Transformatsiia orhanizatsiinoi struktury politychnykh partii yak chynnyk transformatsii suchasnykh politychnykh system / Yu. R. Shveda [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2013/Shveda_Transformaciya_org_strukturny.htm
10. Broder D. The Party's Over. March 1972 / D. Broder [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.theatlantic.com/past/politics/policamp/partysov.htm/>
11. Cherny A. The Next Deal: The Future Of Public Life In The Information Age / Andrei Cherny. – New York: Basic Books, 2000. – 268 p.
12. Gibson R. Political Parties and the Internet: Net Gain? / R. Gibson, P. Nixon, S. Ward. (eds.). – L.: Routledge, 2003. – 268 p.
13. Norris P. Preaching to the Converted? Pluralism, Participation and Party Websites / P. Norris // Party Politics. – 2003. – Vol.9. – No.1. – P.21–45.
14. Olson T. The Internet's Impact on Political Parties and Campaigns / T. Olson, T. Nelson // KAS International Reports. – 2010. – No.6. – P.50–65.
15. Toffler A. PowerShift: Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century / A. Toffler. – New York: Bantam Books, 1990. – 585 p.

Ivanchenko I. V., post-graduate student of Social Sciences Department of the University of economic and law «KROK» (Ukraine, Kyiv), i_ivanchenko@ukr.net

Main trends of political parties' transformation in information age

This article is devoted to the actual theme, exactly to the analysis of the transformation of political parties under the influence of formation of the global information society. According to the aim and tasks of the article it was proved that global information society not only reduces the role of parties in the political process, but even provides them the new opportunities in their struggle for political representation, campaign and power. By comparatively-political and informationological approaches three trends that exists in modern scientific literature in interpretation and illumination of features of the use of the newest informatively communication technologies in organizational and political activity of parties is analysed. The author also proposed one more – the fourth trend in interpretation and illumination of these complicated and contradictory processes. On the basis of information about the representativeness of political parties in parliaments of European countries, successes of some transformed and new parties which actively used Internet networks for the representation and agitation are illustrated.

Keywords: information society, media, information and communication technologies, political parties, transformation, political elections, political representation, parliament, the European Parliament.

Иванченко И. В., аспирантка кафедры общественных наук, Университет экономики и права «КРОК» (Украина, Киев), i_ivanchenko@ukr.net

Основные направления трансформации политических партий в информационную эпоху

Данная статья посвящена актуальной теме, в частности анализу трансформации политических партий под влиянием развития глобального информационного общества. В соответствии с поставленными в статье целью и задачами, доказано, что глобальная информатизация общества не только не уменьшает роль партий в политических процессах, а и предоставляет им новые возможности политического представительства, агитации и борьбы за власть. С помощью сравнительно-политологического и информатологического подходов проанализировано три направления, существующие в современной научной литературе относительно толкования и освещения особенностей использования новейших информационно-коммуникационных технологий в организационной и политической деятельности партий. Автором также предложен еще один – четвертый подход в толковании и освещении особенностей этих сложных и противоречивых процессов. На основе данных про представительство политических партий в парламентах европейских стран проиллюстрированы успехи некоторых трансформированных и новых партий, которые активно использовали Интернет-сети для своего представительства и агитации.

Ключевые слова: информационное общество, средства массовой информации, информационно-коммуникационные технологии, политические партии, трансформация, политические выборы, политическое представительство, парламент, Европарламент.

УДК 32.019.51

Кулиев Б.,
доктор философии, докторант,
Институт Философии и Права НАНА
(Азербайджан, Баку), q.abbasova@mail.ru

СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УЧАСТИЯ ИНСТИТУТА ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ В ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССАХ

Сущность политической журналистики, ее место в системе СМИ, обществе и ее влияние на социальные процессы исследуются с политологической точки зрения. Автор сравнивает политическую журналистику и политическую публицистику, доносит до внимания то, что первая имеет более широкое содержание, однако они наряду с общими обладают и специфическими особенностями. Исследователь приходит к такому заключению, что политическая журналистика наряду с оказанием положительного влияния на диапазон политических взглядов и политическую деятельность людей, как средство политической идеи определенных политических сил, может превратиться в фактор отрицательного, манипулятивного влияния.

Ключевые слова: политическая журналистика, политические процессы, политика, гражданская позиция, государственность, национальный патриотизм, идеология, политическая власть, четвертая власть.

(статья друкується мовою оригіналу)

В происходившей во вновь обретшей свою независимость в последней четверти XX века Азербайджанской Республике, процесс политической трансформации политической журналистики сыграл особую роль. Новая, демократическая политическая журналистика, находясь в авангарде борьбы против старой коммунистической идеологии, также в период независимости выступала против разрушительных политических сил. Политическая журналистика, распространенная оперативную, беспристрастную, широкомасштабную, объективную информацию, пользуясь возможностями влияния традиционных и современных электронных средств, принимает активное участие в процессе осуществления эффективной связи между элементами политической системы, ветвями власти внутри государства, одновременно между государственной властью и гражданским обществом в Азербайджане, обеспечивает во всех отношениях открытость, демократию, политический плюрализм.

Сила политической журналистики заключается в том, что она формирует отношение населения ко всей политической системе, политическую культуру, как активный, независимый элемент общества и социально-политический институт, оказывает серьезное влияние на демократические изменения, на различные политические силы. «Журналистика как составная часть политической системы общества, выполняет специфические задачи: участвует в создании и укреплении политической системы, формировании и утверждении новых общественных отношений, повышении политической культуры, в процессе политической социализации. Среди факторов, влияющих на политическую социализацию личности, главенствующее положение занимает нравственное и идейно-политическое воздействие общества через политическую систему, социальнокласовую структуру, политическую культуру, средства массовой информации и т.д.» [11].

Автор правильно связывает деятельность политической журналистики с происходящими в сфере СМИ качественными изменениями. Журналистика, как универсально-социально-политический институт, независимый, демократический, активный элемент общества, служит социализации людей, утверждению общечеловеческих ценностей, национальной солидарности.

Уровень развития политической журналистики зависит в основном от политико-культурного уровня общества, его политической активности, вообще от уровня развития политической системы. Журналистика своей информацией политического, социального характера оказывает влияние на сознание, мысли людей.

Национальная политическая журналистика отражает в единстве социально-политические и национальные аспекты. Эти особенности же «непосредственно связаны с национальным достоинством, национальной идентичностью и культурным разнообразием, специфичностью духовной жизнью, сохранением традиций, развитием языка, культуры и т.д.» [11].

В современной Азербайджанской Республике, наряду с развитием азербайджаноязычной журналистики, печатаются русскоязычные газеты и газеты на языках национальных меньшинств. Национальная политическая журналистика, связанная с национальными особенностями развития нашего народа, отражая в себе национальный характер нашего народа, занимает важное место в политических процессах страны, усиливает межнациональное общение. Обеспечивает взаимное обогащение культур, укрепляет политико-экономические, культурные связи, более близко знакомит все народы и нации друг с другом, создает отношения дружбы, братства, помогает сохранить национальную солидарность, мир, стабильности. «Модели развития СМИ в политическом процессе различаются в двух генеральных направлениях. Во-первых, масс-медиа выступают как позитивный политический институт информирования общества, социальной коммуникации и контроля власти. Во-вторых, масс-медиа также способны выступать и в роли орудия в руках различных политических сил, финансово-промышленных групп, деятельность которых носит явный манипулятивный характер. В связи с чем мы анализируем четыре основные модели развития СМИ в политическом процессе либертарианская, социально-ответственная, авторитарная, советско-авторитарная» [9, с. 7].